

Crenguța MANEA

Un festival și mai multe nedumeriri

O selecție ce reunește *Molto, gran'impressione* (Teatrul Național, București) sau *Clinica* (Teatrul de Comedie), sau *Steaua fără nume* (Teatrul Clasic „Ioan Slavici”, Arad) cu spectacole precum *Ioana și focul* (tot Teatrul de Comedie), *Buzunarul cu pâine* (Teatrul Metropolis), *Mansardă la Paris* (Centre Culturel Kulturfabrik Luxemburg), ultimele trei pe texte dramatice de Matei Vișniec, – doar despre ultimele afirmând, chiar dacă se pot formula rezerve mai mari sau mai mici, că aparțin artei teatrale – așadar, o selecție amestecând nepermis lucrurile, nu poate conduce decât la ceea ce am asistat în **Festivalul Comediei Românești (6–13 mai 2009)**: aplauzele unui public dezorientat. Numai așa poate fi descrisă starea la sfârșitul primelor trei titluri citate (nu le numesc spectacole de teatru, pentru că nu aparțin acestei arte!). Și e grav, pentru că după reprezentații în care situațiile penibile sunt concurate doar de ridicolul pretenției de a face teatru, publicul era convins că a fost la teatru. Or, s-a aflat doar în clădirea lui!

În *Steaua fără nume*, regizorul Dan Vasile are în intenție să opună lipsei de orizont a lumii din orașelul în care trenurile de lux nu opresc, strălucirea *kitsch* a așa-numitei lumi bune; soluțiile regizorale sunt precare și înșăilate, fără profunzimea necesară (spre exemplu, cartea lui Miroiu, adusă de la București, este împachetată, cu mult ambalaj, în vreo trei cutii, și când e scoasă la iveală se constată că are dimensiuni liliputane; sau prezența closetului, element de decor în care se consumă mai multe scene dorite comice – ce-i drept, provocă publicului destule hohote, din categoria acelor provocate de bancurile deochetate...); iar arta actoricească nu există.

Molto, gran'impressione (o versiune scenică a lui Romulus Vulpescu după câteva texte de Costache Făca și Costache Caragiale, regia Dan Tudor) și *Clinica* (regia Aurel Palade) nu depășesc nici ele ilustrarea unor bancuri, sub nivelul scenetelor umoristice TV – spre exemplificare, citez replici din *Clinica*, text de Adrian Lustig: „[...] nu sunt hoț, sunt bancher”, „[...] ce mi-a lipsit mie în viață, a fost moralul. Nu a avut cine să mi-l ridice!” și s-ar putea continua, dar nu cred să mai fie cazul. Ceea ce deranjează, e moftul, pretenția artistică! Și publicul este complice, pentru că nu sancționează concesiile nepermise făcute prostului gust.

Dintr-o cu totul altă categorie – iar ele, categoriile nu trebuie confundate! – în spectacolul *Ioana și focul*, actorii fac dovada unei poftă de joc evidente, cu un entuziasm ludic care este al condiției artistice, dar și al tinereții care respiră și dăruiește energie; trupa aleasă de Cătălina Buzoianu pentru a da suflu acestei parabole despre putere și istorie – istorie a cărei memorie este înviată prin teatru, prin reactualizare și reprezentare, de aceea e și ficțiune – trupa aceasta are forța de a convinge că jocul este autentic.

„... Popoarele cer minuni”, observă *Ioana d'Arc* (Dorina Chiriac, Premiul pentru cea mai bună acțiță), iar *Bufonul Hainselin* (interpretat de Marius Manole care niciodată n-a avut o mai mare combustie pe scenă ca în această înscenare; de altfel, juriul acestei ediții l-a distins, *ex aequo* – împreună cu Constantin Cojocaru –

Ioana și focul de Matei Vișniec

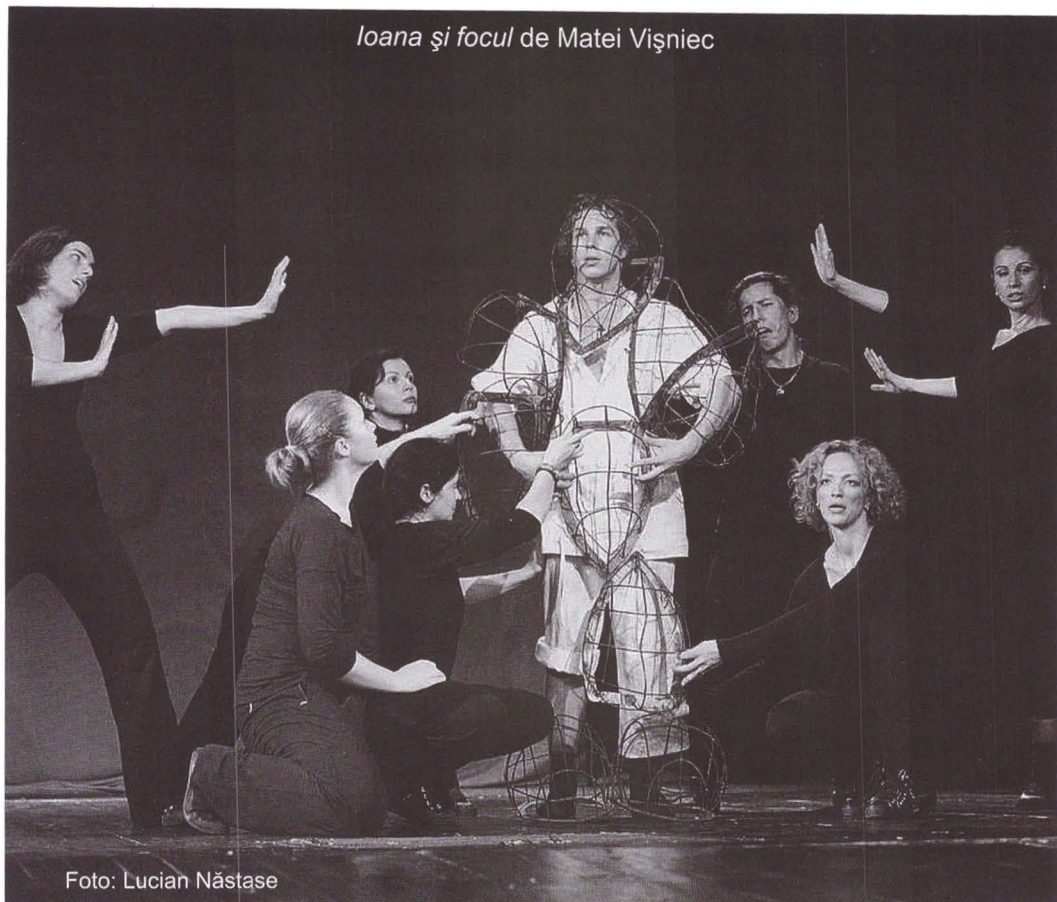

Foto: Lucian Năstase

cu Premiul pentru cel mai bun actor); așadar, Bufonul Hainselin este „responsabilul cu minunile”. Mai ales cu cele teatrale, pentru că între cele două personaje încredințate lui Marius Manole în acest spectacol, *Povestitorul și Bufonul*, este plasat centrul de greutate al montării: reactivarea memoriei colective prin nararea poveștii. De aceea, conciliul secret al bufonilor din Europa este nu doar un moment teatral decupat excelent de regizoare, ci și un fragment de actualitate care ne atinge.

Nu cred că pentru Festivalul Comediei Românești subtitulatura de „festival internațional” – cel puțin, așa apare pe coperta programului – poate fi acoperită prin prezența a două producții din străinătate, *Scaunele* (Théâtre du Tropic/Muséâtre/Fontenay-en-scènes, Franța; o dovadă că oriunde se pot produce amatorisme, dar de care ne puteam lipsi fără umbră de regret) și deja citatul spectacol al lui Radu Afrim, *Mansardă...* (Centre Culturel Kulturfabrik, Luxemburg), jucat vara trecută în off-Avignon.

Personalitatea și un anume început de mitologie legată de opera și chiar existența lui Emil Cioran s-au topit în piesa lui Matei Vișniec, *Mansardă...*, într-un text mai degrabă despre memorie, despre fragilitatea și fluiditatea ei, despre origini și transformare în viața oricărui om. Montarea lui Afrim, care a primit Premiul de regie în cadrul Festivalului, speculează ludic cu detaliile biografice – poate cel mai reușit moment este cel al citatului cinematografic din *Nosferatu* de Murnau: o seară

transilvană, cu muzică adecvată, pe care personajul Cioran, interpretat cu vervă de Constantin Cojocaru, și-o acordă în intimitate – dar spectacolul se oprește la ilustrare, insuficientă și frustrantă. Cum tot o glisare, de data aceasta pe textul lui Mihail Sebastian, este și *remix*-ul la *Jocul de-a vacanța [opțiune 9]* (Teatrul Municipal Baia-Mare); amuzantă, dar nu în totalitate, și cu prea puțină actorie. Or, cu toată inventivitatea muzicală sau scenografică a proiecțiilor video și a situațiilor comice, Radu Afrim nu e posibil să nu-și fi dat seama de un lucru simplu: teatrul fără actori nu există! Iar în *Jocul...*, actorii nu au reușit să realizeze și unul de-a teatrul. Îmi amintesc de o experiență teatrală similară celei pe care Afrim a făcut-o acum la Teatrul din Baia-Mare, un spectacol după *Casa Bernardei Alba*, la Teatrul „Andrei Mureșanu” din Sfântu Gheorghe, *Alge. Bernarda's House Remix*; aceea a fost o experiență superioară prin prezențele actorilor și prin construcția mult mai articulată teatral.

Dincolo de inconsecvențele selecției, nedumerește și opțiunea juriului pentru spectacolul ales să primească Premiul pentru cel mai bun spectacol, *Buzunarul cu pâine* de Matei Vișniec – o montare cu doi actori într-o ipostază stimabilă, dar departe de performanțele pe care fiecare dintre ei le-a avut în carieră.

S-au mai jucat în festivalul acesta, în secțiunea competitivă, spectacolele: *Șapte dintr-o lovitură* de Lia Bugnar (Teatrul Național București, regia Ion Caramitru), *Jocul de-a adevărul* de Lia Bugnar (Teatrul Metropolis, regia Dorina Chiriac și Lia Bugnar) ș.a., dar au fost cu totul doar pasabile. Nu întâmplător se spune că un bun spectacol de comedie se face greu!

Nicolae HAVRILIUC

Proiectul „Comedii uitate”

Lansat în cadrul festivalier al Comediei Românești „Fest Co”, București, 6–13 mai 2009, proiectul „Comedii uitate” (coordonat de criticul Mircea Ghițulescu) trebuie admis ca un model cultural cu o dublă funcție: în plan *recuperator* (aduce în atenție, prin lecturi și transpuneri scenice, texte pe nedrept uitate, dar cu potențiale rezerve de comic); în plan *creator* (sursă de inspirație, de viziune și de joc pentru viitorii comediografi, regizori și actori). Debutul s-a produs cu lectura comediei *Neguțătorul de ochelari* de Tudor Arghezi, în regia lui Dan Tudor (ca un preambul la manifestările din 2010 ce vor aniversa 130 de ani de la nașterea marelui scriitor român).

Privind din punct de vedere estetic, lirica lui Arghezi a trecut prin toate fazele poeziei românești – a purces din rădăcinile trainice ale tradiției, a dat înfățișare modernismului, preluând accente de parnasianism, respirând un timp în adiacența simbolismului sau frecventând „cosmicul” sub influența expresionismului –, însă de fiecare dată și-a păstrat nota originală. Lirismul vizionar și lirismul proteic arghezian s-au datorat vârstelor creatoare ce au purtat și modelat poetul în timp. Nu întâmplător, Dumitru Micu a subintitulat „Eseu despre vârstele interioare” studiul său privind *Opera lui Tudor Arghezi*.